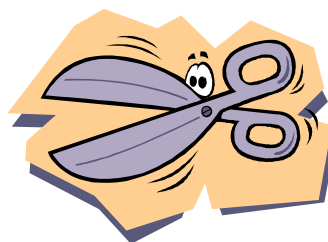
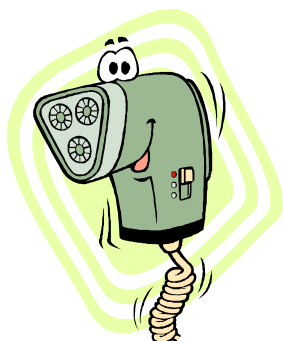

Tillsyn enligt miljöbalken vid frisersalonger

i Västmanlands län

hösten 2003-våren 2004

LÄNSSTYRELSEN

Västmanlands län

721 86 Västerås

Miljöenheten

Nr 2004:24

Titel: Tillsyn enligt miljöbalken vid frisersalonger i Västmanlands län - ett länsprojekt hösten 2003-våren 2004.

Författare: Linda Zakrisson Bygg- och miljöförvaltningen, miljöenheten i Sala kommun
Ulrika Burman Miljö- och byggkontoret i Norbergs kommun
Gunnar Larsson Miljö- och byggkontoret i Heby kommun
Erica Wahlund Länsstyrelsen i Västmanland
Mikael Wulff Länsstyrelsen i Västmanland

Ingår i Länsstyrelsens rapportserie, 2004 nr 24 - ISSN 0284-8813

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Genomförande.....	3
Resultat.....	4
Redovisning av uppgifter från kommuner samt diskussion.....	5
Allmän information om besökta objekt.....	5
Lokal och hälsa.....	6
Användning av desinfektionsmedel.....	9
Avfall/avlopp.....	10
Solarium.....	11
Öronhåltagning.....	11
Kemikalier och Kosmetiska och hygieniska produkter.....	11
Bilaga 1 Bedömningsgrunder	
Bilaga 2 Checklista	
Bilaga 3 Informationsbrev med bilaga till frisersalongerna	

Bakgrund

Under perioden september 2003 till februari 2004 har sex av länets elva kommuner tillsammans med Länsstyrelsen genomfört ett tillsynsprojekt inriktat mot frisersalonger och därtill hörande sidoverksamheter.

Syfte

Frisersalonger ingår i begreppet ”lokaler där allmänheten yrkesmässigt erbjuds hygienisk behandling”, varför anmälningsplikt gäller enligt 38 § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Då de hygieniska riskerna vid frisersalonger bedöms vara relativt små jämfört med vissa andra typer av hygienisk behandling, såsom t.ex. tatuering och fotvård, och miljö- och hälsoskyddskontorens personalresurser inte räcker till blir frisersalonger ofta lågt prioriterade i det löpande tillsynsarbetet. Tillsyn sker vanligen främst i samband med nyetablering av verksamhet eller flytt till nya lokaler, varvid framförallt lokalutformningen har granskats. Därför kan det i regel vara många år sedan verksamheten inspekterades.

Tillsynen har inriktats mot frisersalonger och därtill hörande sidoverksamheter, såsom t.ex. hårborttagning, öronhåltagning, manikyr och solarium. Däremot ingick inte fotvård, tatuering och piercing.

Fokus har inte bara varit lokalernas lämplighet för sitt syfte, utan också hur verksamheten bedrivs och vilka försiktighetsmått som man har vidtagit för att hantera tänkbara risker ur hygien- och miljösynpunkt. I mindre omfattning har vi också tittat på hantering och märkning av de kemiska respektive kosmetiska och hygieniska produkter som används och/eller säljs.

Genomförande

Förarbetet inför projektet gjordes under våren 2003 av en arbetsgrupp bestående av Gunnar Larsson (Miljö- och byggkontoret, Heby), Ulrika Burman (Miljö- och byggnadskontoret, Norberg), Linda Zakrisson (Bygg- och miljöförvaltningen, Sala) samt Erica Wahlund och Mikael Wulff (Länsstyrelsens miljöenhet).

Som underlag för inspektionerna utarbetade projektgruppen gemensamma bedömningsgrunder (bilaga 1), en checklista (bilaga 2) samt en inspektionsskrivelse. Som information till företagen skrevs ett informationsbrev med bilaga (bilaga 3), vilken innehåller några viktiga regler gällande hygienlokaler respektive hygieniska och kosmetiska produkter. För uppföljning av projektet sammanställdes ett antal data som varje kommun skulle redovisa när inspektionerna var slutförda.

Bedömningsgrunderna blev ganska omfattande, varför projektgruppen räknar med att dokumentationen också kan ge visst stöd vid tillsyn av andra hälsoskyddsverksamheter. Sedan projektet avslutades har vi också uppdaterat bedömningsgrunderna med våra praktiska tillsynserfarenheter.

Projektet inleddes med en upptaktsträff den 3 september 2003, då vi hade utbildning och genomgång av projektmaterialen. Under september månad skickade deltagande kommuner ut det framtagna informationsmaterialen till verksamhetsutövarna och bokade tid för inspektioner. Informationsbrevet och faktabladet skickades ut till alla frisersalonger i kommunen, även dem som inte man inte planerade eller fick tid att besöka senare. Från oktober 2003 fram till januari 2004 utfördes inspektionerna. Varje kommun avgjorde själv hur många tillsynsbesök man hade möjlighet att genomföra inom projektet och om man ville utnyttja det gemensamma informationsmaterialen. Den 7 november 2003 träffades vi för en ”halvtidsavstämning”.

Resultat

Följande sex kommuner har deltagit i projektet: Arboga, Heby, Kungsör, Norberg, Sala och Västerås. I de deltagande kommunerna bedömer man att det finns sammanlagt 223 frisersalonger, varav 98 har inspekterats under projekttiden. Flertalet verksamheter har varit anmälda enligt hälsoskyddslagen eller miljöbalken. I fyra fall har det konstaterats att anmälan har saknats.

Antalet salonger som finns i kommunen kan säkert variera av flera orsaker, men det är troligt att befolkningsunderlaget har stor betydelse. För att åskådliggöra detta kan man se att storkommunen Västerås med cirka 128 000 invånare bedöms ha cirka 150 frisersalonger, medan Arboga med 14 000 invånare bedömer att man har cirka 15 salonger. Det ger i genomsnitt ca 900 invånare per salong, men detta kan ju bara ses som en grov uppskattning av läget. Omräknat till länsnivå skulle det uppskattningsvis innebära att det finns ca 290 salonger i länet.

För de inspekterade frisersalongerna har det visat sig att man inte alls har bedrivit sidoverksamhet i den omfattning som arbetsgruppen förutsatte innan projektet startade. Av de 98 inspekterade verksamheterna är det ett 15-tal som genomför som utför någon form av kompletterande behandling, och då dominerar öronhåltagning. Det är 20 sidoverksamheter som finns uppräknade men samma salong kan ha flera typer av sidoverksamhet därav endast ett 15-tal salonger som har sidoverksamhet. Kombinationen frisersalong och tatuering av hud eller läpplinjer förekommer inte alls. Sidoverksamhet i form av hårborttagning (diatermi), manikyr, solarium och piercing är ovanlig och respektive behandlingsform förekommer vardera bara vid någon enstaka salong.

Likaså visade inspektionerna att import eller tillverkning av kosmetiska och hygieniska produkter inte alls förekom i förväntad omfattning. Under projektplaneringen fick vi uppgift från Läkemedelsverket att de misstänkte att egen import av kosmetiska och hygieniska produkter var relativt vanligt förekommande. Det verkar inte vara fallet i projektkommunerna, där endast två frisersalonger hade egen import och ingen hade egen tillverkning. De två salonger som bedrev import var inte anmälda till Läkemedelsverkets produktregister.

Den sammanställning som har gjorts visar att endast för ett mindre antal av de inspekterade verksamheterna kommer tillsynsmyndigheten att omgående följa upp de åtgärdskrav som har ställts. I flertalet fall kommer istället uppföljning att ske vid nästa ordinarie tillsynsbesök. För att tillsynsprojektet ska ge bästa möjliga effekt, är det önskvärt att uppföljning av begärda förbättringsåtgärder inte görs alltför långt efter den första inspektionen. Om uppföljning ska ske vid nästa ordinarie tillsynsbesök bör detta därför ske inom något år.

Redovisning av uppgifter från kommuner samt diskussion

Allmän information om besökta objekt

Kommuner som varit med i projektet	Arboga Heby Kungsör Norberg Sala Västerås
Antal kända frisersalonger i kommunerna	223
Antal verksamheter som inspekterats	98
Antal ej anmälda lokaler enligt Miljöbalken (dvs efter 1 januari 1999)	4
Antal verksamheter där tillsynsmyndigheten har bedömt att åtgärder krävs	67
Antal verksamheter där uppföljande inspektion genomförts eller kommer att genomföras	8
Antal verksamheter där tillsynsmyndigheten har beslutat om, eller avser att besluta om, miljöstraffavgift.	4
Antal verksamheter där tillsynsmyndigheten har, eller avser att göra anmälan till åklagare.	16
Antal verksamheter som bedriver import av kosmetiska och hygieniska produkter (KoH)	2
Varav anmälda till Läkemedelsverket	0
Antal verksamheter som har egen tillverkning av KoH	0

Förekommande sidoverksamheter	Antal salonger
Öronhålltagning	14
Piercing	2 (endast näsa)
Manikyr	1
Hårborttagning (diatermi)	1
Solarium	2
Tatuering/tatuering av läpplinjer e.dyl	0

Orsaken till att summan av antalet verksamheter där åtgärder krävs (67 st) inte stämmer överens med antalet verksamheter där uppföljande inspektion genomförts eller kommer att genomföras (8 st) kan förklaras med att vissa kommuner kommer att följa upp dessa krav på åtgärder vid nästa ordinarie tillsynsbesök. Man genomför med andra ord inte en uppföljande inspektion. Av de 16 verksamheter som kommer att anmälas till åklagare är det 13 salonger som kan komma att anmälas pga bristande märkning av KoH produkter. Efter resultatsammanställningen tog projektgruppen kontakt med åklagare för att diskutera frågan om åtal. Åtalsanmälan ska ske för sådana produkter, vars märkning har brister som innebär att människor eller miljön riskerar att komma till skada.

Lokal och hälsa

De företeelser som anges i den vänstra kolumnen under följande rubriker utgår från checklistans olika avsnitt.

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Egenkontrollen (alla frågor med Φ ex rutiner, städning)	53	<ul style="list-style-type: none">• Någon salong hade städschema men i övrigt förekom ingen egenkontroll• Oklara rutiner för rengöring och desinfektion av utrustning samt städning• Finns inga egenkontrollprogram alls men det ska fixas• Dokumentation saknas• Osäkert om desinfektion haft någon verkan. Förteckning av kemiska produkter saknas

Totalt fick 53 lokaler anmärkningar gällande egenkontrollen. Vanligast var brister gällande städrutiner, rutiner för rengöring och desinfektion av utrustning samt avsaknad av kemikalieförteckning och dokumentation av rutiner.

Bedömningsgrunderna ändrades efter halva projektiden så att kraven på dokumentation och omfattningen av kemikalieförteckningen mildrades. Ändringarna baserades på erfarenheter inspektörerna som medverkat i projektet fäst efter att ha inspekterat ett antal salonger. Kontakt togs även med socialstyrelsen för utredning av vissa frågor efter att de första bedömningsgrunderna skrevs, vilket även detta bidrog till vissa ändringar. Ändringarna av bedömningsgrunderna innebär att antalet anmärkningar hade varit lägre om de förändrade bedömningskriterierna gällt från början.

Vissa kommuner tyckte att det var svårt att motivera egenkontrollen.

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Frågor under rubriker lokal, ventilation, städning, städbarhet	57	<ul style="list-style-type: none"> • Vi har flera mycket gamla salonger där ventilationen är undermålig och krav ställs vid omdisponering eller ombyggnad. • Trots detta har inte någon frisör uppfattat detta som något problem. • Ventilationsprotokoll saknas • Rengöring av verktyg på samma plats som hantering av kemikalier och /eller disk. • Ventilation är ok under förutsättning av verksamheten inte utökas, • Städverktyg är ej upphängda. • Ventilation ej tillräckig • Städbarhet, dammsamlade ytor i tak (rör) • Ej pappershanddukar på toaletten. • Bristfällig städning • Dåliga/slitna ytmaterial i lokalen och på toaletten.

57 lokaler fick anmärkningar gällande lokalens utformning, dvs ventilation, städning och städbarhet. De absolut vanligaste påpekandena gällde ventilationen och riktades främst mot mindre salonger med enbart självdrag som ventilation.

Även gällande ventilationen ändrades bedömningsgrunderna efter halva projektiden till att självdrag kan accepteras i salonger med endast 1-2 verksamma frisörer om lokalen har en stor luftvolym samt om tillräckliga vädringsrutiner finns. Det är därför troligt att antalet anmärkningar hade varit färre om de förändrade bedömningskriterierna gällt från början.

Någon kommun ansåg att det var tveksamt att ställa krav på punktutsug, då dagens friserprodukter är avsevärt bättre än sina föregångare.

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Smittskydd/allergi, rengöring (med undantag av solarium och öronhålltagning som redovisas längre ned)	54	<ul style="list-style-type: none"> • Jag tror inte någon gjorde precis som man ska men alla hade desinfektionsmedel hemma, men det blev mera som en informationsrunda. • Innehavaren har fått skriftliga råd • Ej tillräcklig rengöring, Ingen desinfektion genomförs. Desinfektion görs före rengöring • Saknar desinfektionsmedel, saknar engångshanddukar • Rengöring av verktyg sker ej regelbundet eller ej efter varje kund • Desinficering av verktyg sker ej regelbundet. • Desinfektionsmedel saknas. Pappershanddukar saknas för handtvätt • Ej desinfektion av utrustningen

54 lokaler hade brister gällande främst rengöring och desinfektion av klipputrustningen. Det var tämligen vanligt att desinfektionsmedel helt saknades på salongen. I andra fall skedde regelbunden desinfektion av vissa verktyg men inte samtliga som är i kontakt med huden vid hårklippning eller behandling.

En kommun uppmärksammade att sällskapsdjur numera får finnas i frisersalong, men att VU tydligt ska avisera detta.

Användning av desinfektionsmedel

Följande desinfektionsmedel har inspektörerna stött på

1. Power Lube spray Desinfektion och smörjning till klippmaskiner	14. Ammoniumklorid
2. Parmacide och Parm-cide (dimetylbenzylammoniumchloride)	15. Ammoniak (25 %) utspädd
3. Dax Ytdesinfektion	16. Ättiksprit
4. Medic Clipper spray Desinfektion och smörjning till klippmaskiner	17. Desivon
5. Klorhexidin 0,5%	18. Optimal megaclean
6. Klorhexidylglukonat	19. Alsolsprit
7. Klorhexedinacetat	20. Skona klorfri
8. UV- maskin eller värme/ugn	21. Etylalkohol
9. Klippciderspray (isopropylalkohol)	22. Dags för ytdesinfektion
10. Isopropylalkohol	23. Klorin
11. Virocider, bacteriocider	24. Etanol
12. Desin desinfektionspray(Wella)	25. Alkohol
13. Sterisal (Glutaraldehyd)	

I samband med tillsynsbesöken har det visat sig att många frisörer inte utför någon desinfektion alls. Bland dem som trots allt desinficerar redskap och hud har få tillräcklig kunskap om desinfektionsmedlens effekt. Frisören tar för givet att de produkter som används ger tillräcklig desinfektion, utan att närmare känna till medlets effekt och aktiva beståndsdelar. Inom projektet har det noterats ett 20-tal olika desinfektionsmedel som förekommer ute i länets salonger. Osäkerheten om deras desinfektionsförmåga är stor, både bland frisörer och inspektörer.

Enligt Socialstyrelsen krävs endast desinfektion av verktyg om blodvite uppstår, i övrigt räcker det med mekanisk rengöring. Projektgruppen anser att det krävs effektivare desinfektionsmedel än alkohol om det finns blod på verktyg eller ytor. Alkohol kan exempelvis användas vid desinfektion av hud före håltagning. Mer om desinfektion finns att läsa i bedömningsgrunderna, bilaga 1.

För ytdesinfektion gäller att alkoholhalten ska vara 45-50 %. För att få en avdödande effekt av mikroorganismer på huden ska alkoholhalten vara ca 40 %. Alla desinfektionsmedel som säljs på apoteket uppfyller dessa krav. Framgår det inte av innehållsförteckningen eller på varuinformationsbladet vilken alkoholhalt produkten har ska den inte användas.

Avfall/avlopp

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Hantering av farligt avfall	51	<ul style="list-style-type: none">• Informerade endast• Ej anmält transport av farligt avfall till Lst.• Transporterar själv farligt avfall• Egen transport• Lämnar på miljöstation (återvinningscentral)• 5 av 7 lämnade själva sina lysrör till återvinningsstationen som farligt avfall. Dock utan att anmäla till länsstyrelsen. De informerades muntligen om att anmälan krävs för egen transport av farligt avfall.
Hantering av övrigt avfall	2	<ul style="list-style-type: none">• Stickande skärande avfall saknar tät behållare med lock

Gällande avfall fick 53 verksamhetsutövare påpekanden, varav 51 gällde hantering av farligt avfall. Majoriteten av dessa transporterade själva sitt farliga avfall till en återvinningsstation med mottagning av farligt avfall utan att ha anmält sig som transportör av farligt avfall till Länsstyrelsen. Ingen hade heller gjort de anteckningar över avfallet som krävs då farligt avfall uppkommer i en yrkesmässig verksamhet. I huvudsak utgjordes det farliga avfallet av lysrör samt i någon mån kasserade hårbehandlingsprodukter.

En slutsats som kan dras av projektet är att kunskapen om hur hanteringen ska ske av farligt avfall har varit bristfällig bland frisörerna.

Solarium

Endast två salonger hade solarium. Inga brister rapporterades från dessa.

Öronhålltagning

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Desinficering	0	Båda ställena hade samma sorts utrustning med sterila insatser till tång och sterila örhängen. Desinficering skedde med servett och man använde handskar.
Information till kund	0	En hade skriftlig information den andra gav endast muntlig info.
Teknisk utrustning (nickelfria läksmycken, pistol mm)	1	Ingen uppgift om nickelhalt i läksmyckena.

14 salonger utförde öronhålltagning. Uppgift om nickelhalt i läksmyckena saknades på en salong. I övrigt har inga brister rapporterats gällande öronhålltagningen. Detta resultat får anses som mycket bra eftersom öronhålltagning är en verksamhet där risken för olägenhet för människors hälsa är stor då punktering av hud sker.

Kemikalier och Kosmetiska och hygieniska produkter

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Hantering av kemikalier och KoH-produkter	30	Ej fungerande utsug Förteckning saknas över produkter. Arbetsmiljöfråga, svårt att kolla, allergiproblem finns Säkerhetsdatablad för desinfektionsmedlet saknades dvs uppgifter om medlets miljö- och hälsofarlighet.

Totalt har 10 verksamheter fått påpekanden gällande hanteringen av kemikalier. Dessa har främst gällt dålig ventilation vid den plats där hårbehandlingsmedlen blandas till.

Många frisörer har påpekat att hårfärgningsmedel och permanentvätskor idag är mycket mer milda och skonsamma för hud och luftvägar nu än tidigare. Detta är enligt företrädare för läkemedelsverket delvis en illusion. Medlen pH justerats och parfymeras idag, vilket gör att de luktar gott och i viss mån irriterar hud och slemhinnor mindre och därför upplevs som mer ofarliga. Däremot är de ingående verksamma beståndsdelarna i stort oförändrade, och de är i många fall skadliga för hälsan på olika sätt. Detta motiverar till fortsatt försiktighet och god ventilation vid hantering av dessa medel.

<i>Inspekterad företeelse</i>	<i>Antal lokaler med brister</i>	<i>Inspektörernas exempel på vanliga brister</i>
Märkning av KoH-produkter.	31	<ul style="list-style-type: none"> • Jag har kontrollerat schampon och balsam och ingen av de produkter jag tittat på har innehållit något ämne som finns på listan på ej tillåtna ämnen eller ämnen som kräver speciell märkning. En produkt saknade användarinstruktion på svenska • Felaktig märkning på produkt. • Ingrediensförteckning saknas (Depond Pro) • Saknar innehållsförteckning på inci¹, saknar svensk bruksanvisning • Avsaknad av innehållsdeklaration/korrekt innehållsdeklaration. • Försäljning av produkter avsedda endast för yrkesmässigt bruk.

Vid 31 salonger fanns hygieniska produkter med brister gällande märkningen av produkten. Felaktigheterna gällde t ex avsaknad av innehållsförteckning och användarinformation, innehållsförteckning på felaktigt språk samt felaktig varningstext.

Felaktigheter hittades både på produkter av ovanliga och vanligt förekommande fabrikat. Frisörernas kunskaper om kraven på märkning av dessa produkter var generellt sett mycket låg. Frisörerna litade helt till att tillverkare och importörer tar ansvar för att produkterna är korrekt märkta.

Hantering av kemikalier och KoH produkter kan konstateras vara ett problematiskt område där kunskapen om vad som gäller är dålig. Eftersom olika kommuner granskat olika produkter samt endast granskat några få produkter på varje salong är inte resultatet heltäckande. Det kan hända att fler brister framkommit om alla produkter på alla salonger inspekterats.

¹ International Nomenclatur of Cosmetic Ingredient se även bedömningsgrunderna bilaga 1

BEDÖMNINGSGRUNDER

ANMÄLAN AV LOKAL

Nya lokaler där allmänheten yrkesmässigt kommer att erbjudas hygienisk behandling ska anmälas till miljö- och hälsoskyddsmyndigheten innan lokalen tas i bruk (38 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). När en ny lokal inrättas eller befintlig lokal förändras krävs även i många fall bygglov eller bygganmälan. Det kan därför vara lämpligt att upplysa verksamhetsutövaren om detta.

Som exempel på vad som är att anse som hygienisk behandling anger Socialstyrelsen i allmänna råd 1995:3 följande verksamheter: Akupunktur, fotvård, hårvård, manikyr/pedikyr, rakning, tatuering, sjukgymnastik, diatermi, öronhåltagning/piercing, ljusbehandling, massage och annan kroppsvård, skönhetsbehandling och hudvård, laserbehandling och zonterapi.

Det finns inga krav på anmälan vid överlåtelse. Det finns inte heller krav på att förändring av befintlig verksamhet ska anmälas (t ex om antalet behandlingsplatser ökas utan att lokalen byggs ut). Men om en ny verksamhet startas i en, för en annan verksamhet, redan anmäld lokal innebär det i regel anmälningsplikt. En tillbyggnad kan också innebära krav på att anmälan görs innan lokalen tas i bruk. (Socialstyrelsens meddelandeblad nr 15/99). Nedan ges några exempel:

- Om en frisersalong etableras i en, för en annan verksamhet, redan anmäld lokal (enligt 38 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd) ska frisersalongen betraktas som en ny verksamhet som ska anmälas.
- Om en frisör kompletterar sin verksamhet och börjar erbjuda sina kunder öronhåltagning innebär det inte krav på anmälan då riskerna med den nya verksamheten inte är väsentligt mycket större än den redan anmälda. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten bör dock informeras om den utökade verksamheten.
- Om en frisör kompletterar sin verksamhet med piercing eller tatuering innebär det krav på anmälan, då den nya verksamheten medför betydligt högre krav på hygien och hantering av redskap.
- Om en frisör kompletterar sin verksamhet med ett solarium innebär det krav på anmälan, då de hygieniska och hälsomässiga riskerna är väsentligt skilda från frisörverksamheten.

Företrädare för socialstyrelsen menar att det är en bedömning av risken som ska ligga till grund för om anmälan ska krävas eller inte.

Om en hygienlokal tas i bruk innan anmälan har gjorts till miljö- och hälsoskyddsmyndigheten ska näringsidkaren betala en miljösanktionsavgift om lokalen har tagits i bruk efter 1 januari 1999. Avgiftsbeloppet var 5000 kr fram till den 1 april 2004 och därefter 1000 kr.

Innehållet i en anmälan

En anmälan ska vara skriftlig och innehålla uppgifter om verksamhetsutövare, typ av verksamhet, fastighetsägare och fastighetsbeteckning. Till anmälan bör bifogas följande handlingar; planritning över lokalen med aktuell inredning markerad, specifikation av inredningsmaterial, beskrivning av ventilationssystemet samt resultat av eventuell luftflödesmätning.

EGENKONTROLL

För anmälningspliktiga verksamheter gäller krav på systematisk och dokumenterad egenkontroll. Regler finns i 26 kap 19 § miljöbalken samt förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll (FVE). Dessa regler ska tillämpas tillsammans med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Vid brister i egenkontroll vid en hygienlokal är det inte aktuellt med miljöstraffavgift, då verksamheten endast är anmälningspliktig (förordning (1998:950) om miljöstraffavgifter).

I checklistan är ett antal punkter markerade med tecknet Φ . Detta är frågor som projektgruppen anser vara särskilt relevanta för att bedöma om företaget har en tillfredsställande egenkontroll.

En verksamhetsutövare ska genom egenkontroll försäkra sig om att miljöbalkens krav uppfylls. Detta innebär att man som frisör måste känna till den lagstiftning som gäller för verksamheten, de hygieniska och miljömässiga risker som finns och vad man kan göra för att förebygga skada eller olägenhet. Kraven på egenkontrollens omfattning och den dokumentation som kan behövas ska anpassas till varje verksamhet så att det inte får orimliga konsekvenser (Socialsstyrelsens meddelandeblad nr 15/99).

1. *Det ska finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för frågor gällande människors hälsa och miljön (4 § FVE).*

Exempel på ansvarsområden kan vara städning, inköp, rengöring av utrustning, kemikaliehantering mm. Krav på att ansvarsfördelningen är dokumenterad bedöms vara relevant endast då fler än två personer arbetar i samma lokal.

2. *Det ska finnas dokumenterade rutiner för fortlöpande kontroll av utrustning mm för att förebygga olägenhet för människors hälsa och miljön (5 § FVE).*

Exempel på rutiner som bör dokumenteras är t ex kontroll av utrustning för permanent infärgning av t ex läppkonturer och ögonbryn. Exempel på rutiner som inte behöver vara dokumenterade är kontroll av rengöringen av klipputrustning och lokaler.

3. *Verksamhetsutövaren ska fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från miljö- och hälsosynpunkt. Resultatet ska dokumenteras (6 § FVE).*

Detta kan innebära att de produkter som används kontrolleras t ex med avseende på risker som kan förknippas med produkten samt om förpackningens märkning uppfyller gällande krav. Det kan även innebära att uppföljningar görs om kunder drabbas av hudirritationer, infektioner eller allergireaktioner.

Generellt gäller att ovanstående ska dokumenteras. Risker förknippade med verksamheten på salonger som endast klipper hår och utför hårbehandlingar bedöms dock vara så små att en muntlig redogörelse bedöms vara tillräcklig.

Exempel på varor/ingredienser som kan innebära miljö- och hälsorisker är: aerosolbildande produkter, produkter med höga halter av konserveringsmedel, parfymer, mineraloljor och UV-skyddsmedel.

4. *Det ska finnas en förteckning över kemiska produkter i verksamheten som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt (7 § FVE).*

Miljöanpassade kemikalier som normalt förekommer i hemmiljö behöver inte förtecknas om inte hanteringen är så stor att den av det skälet kan utgöra en risk för människors hälsa eller miljön.

Säkerhetsdatablad upprättas normalt inte för kosmetiska och hygieniska produkter, men motsvarande uppgifter ska finnas tillgängliga hos importör/tillverkare för Läkemedelsverkets räkning.

Då det i praktiken är mycket svårt för en frisör att få fram de uppgifter som ska finnas med i en kemikalieförteckning enligt 7 § FVE samt då alla de produkter som används på en frisersalong ska uppfylla den lagstiftning som gäller för hygieniska produkter bedöms det som acceptabelt att dessa produkter ej omfattas av kravet på en kemikalieförteckning. Däremot är det skäligt att kräva att uppgifter enligt 7 § FVE finns om de desinfektionsmedel som används i verksamheten.

LOKAL OCH HÄLSA

Riskerna för smittspridning i samband med hygienisk behandling är i allmänhet små enligt Socialstyrelsens AR 1995:3. Frisersalonger hör till de minst riskfyllda typerna av hygienisk behandling.

God hygien i en frisersalong upprätthålls med hjälp av bra rutiner för städning, rengöring och desinfektion av verktyg samt byte och tvätt av handdukar och kappor. För att förutsättningarna ska vara de bästa är det viktigt att tänka på att ha god städbarhet, dvs. att lokalens golv, väggar och inredning ska vara lättstädade med ytor som tål avtorkning. Ventilationen ska uppfylla gällande krav så att en tillräcklig luftomsättning säkerställs.

Ett väl fungerande egenkontrollarbete skapar mindre risker för såväl frisörer som kunder samt minskar risken för miljöstörningar.

Ventilation

Enligt socialstyrelsens allmänna råd ska lokaler där personer vistas mer än tillfälligt ha ett frånluftsflyde som är minst 7 l/s och person. Med hänsyn till föroreningar från andra källor än människor bör ett tillägg göras på lägst 0,35 l/s och m² golvarea. Luftföroreningar och värme från process eller hantering innebär normalt att högre luftflöden behövs enligt Arbetsmiljöverkets föreskrift ”Arbetsplatsens utformning” (AFS 2000:42).

Om det finns en värmeväxlare i ventilationssystemet finns det en risk att begagnad luft återförs till lokalen, men det anser projektgruppen främst är en arbetsmiljöfråga.

I hygienlokaler ska obligatorisk ventilationskontroll (OVK) genomföras. OVK anger om ventilationssystemet fungerar i enlighet med dess ursprungliga funktion. Det ska genomföras med olika tidsintervall beroende på typ av ventilation:

- Mekanisk till- och frånluftventilation (FT) - vart tredje år.
- Mekanisk frånluft (F) - vart sjätte år.
- Självdrag (S) - vart nionde år.

Normalt är det fastighetsägaren som ansvarar för att kontrollen genomförs och att anmärkningar åtgärdas. Ventilationen bedöms utifrån de regler som gällde när fastigheten byggdes eller när ventilationen installerades. Byggnadsnämnden har tillsynsansvaret för OVK.

Vid inspektion görs en allmän bedömning av om ventilationen verkar vara acceptabel. Om så inte bedöms vara fallet eller man är osäker får man begära in ett luftflödesprotokoll. En nyligen genomförd OVK kan ge vägledande information.

Det är relativt vanligt med enbart självdragsventilation i mindre frisersalonger. Sommartid är det näst intill omöjligt att få tillräckliga luftflöden med enbart självdragsventilation. För

verksamheter med endast 1 – 2 verksamma frisörer i en lokal med stor luftvolym kan dock självdrag accepteras om tillräckliga vädringsrutiner finns.

Lokalen

Projektgruppen anser att följande krav ska ställas på lokalens utformning:

- Handtvättmöjlighet ska finnas lättillgängligt och det ska finnas både flytande tvål och engångshanddukar, eftersom fast tvål och textilhanddukar kan överföra smitta. Helst ska det vara ett separat handtvättställ, men finns inte det så godtas att handtvätt sker vid diskbänken eller schamponeringsplatsen.
- För rengöring och desinfektion av utrustning ska det finnas en diskbänk eller annan lämplig plats.
- Om det finns fem behandlingsplatser eller fler ska det finnas en separat kundtoalett.
- Sällskapsdjur ska inte finnas i lokalen (Socialstyrelsens AR 1995:3). Enligt en dom M 138-2002 ansåg miljödomstolen att en hund som vistades i lokalen under arbetstid inte kan innebära risk för människors hälsa. Hunden kunde dock utgöra ett problem för personer som är allergiska men miljödomstolen anser att det räcker med att sätta upp en skylt vid entrén med information om att en hund vistas i lokalen.
- Det är förbjudet att röka i lokaler dit allmänheten har tillträde, vilket gäller frisersalonger (Tobakslagen).

Städning

Kundunderlaget varierar ofta beroende på veckodag och tid i månaden. Ofta är salongerna så små att slask utifrån dras in i hela salongen. Detta gör att städningen kan behöva vara mera behovsstyrd än regelbunden.

Det är viktigt att städansvaret är tydligt angivet om flera personer arbetar i lokalen. Det måste vara klart hur ofta olika delar ska städas/rengöras samt med vilken metod. Torra metoder är att föredra framför våta. Om våta metoder används är det viktigt att städredskapen kan torka snabbt, varför städutrymmet då ska vara ventilerat. Det ska också finnas en separat utslagsvask. I undantagsfall kan man dock acceptera att toalettstolen används som utslagsvask. Hur hela verksamheten fungerar återspeglas ofta i städutrymmet.

I checklisten används begreppet ”städbarhet”, vilket innefattar en sammanvägning av materialval, ytornas skick, åtkomlighet och rengörbarhet mm. Lokalens ytor, inredning och utrustning ska vara utformade så att det går lätt att städa och rengöra.

Smittskydd/allergi

Även om riskerna för smittspridning är små, kan risk förekomma framförallt genom kontakt-smitta samt spridning av hudinfektioner eller sjukdomar som överförs via blodsmitta.

Hudinfektioner kan uppstå då bakterier i huden kommer ner i djupare hudlager. Bakterierna kommer antingen från huden eller från otillräckligt rengjorda verktyg/instrument. Om kunden har sår på huden eller i hårbotten har man betydligt mer bakterier på dessa ställen än normalt. Det gäller även då man har eksem eller psoriasis. Om frisören har sår på händerna ska handskar användas under arbetet.

Blodsmitta kan ske om smittförande blod tränger in i mottagarens kropp. Det kan ske när man medvetet gör hål i huden, t.ex. vid öronhåltagning, men också om man av misstag råkar göra stick- eller skärskador, t.ex. med en sax. Då man vid öronhåltagning numera vanligen använder helt sterilförpackad utrustning är det framförallt vid olycksfall, t.ex. klipp i öronen eller huden, som blodsmitta kan överföras.

Skador på kunden förekommer mindre ofta, utan det är betydligt vanligare att frisören klipper sig själv i fingrarna. Viss risk för blodvite finns också vid användning av klippmaskin direkt mot huden samt vid noppning av ögonbryn.

Om huvudlöss upptäcks bör kunden upplysas om det och rekommenderas att utföra en behandling med t.ex. Prioderm kutan-lösning. Löss är dock mycket svåra att upptäcka innan de har blivit riktigt många i håret (tar ca 4 månader). Risken för smitta via redskap och kappor är ganska liten, eftersom huvudlössen ogärna lämnar kroppsvärmen på huvudet.

Om kunden får en allergisk reaktion i munhålan eller andningsvägarna måste sjukvården uppsökas omedelbart (ring 112).

Rengöring och desinfektion av verktyg och ytor mm

Enligt Socialstyrelsen uppstår det sällan behov av desinfektion av verktyg i en frisersalong. Desinfektion är nödvändig endast om blodvite uppstår, i övrigt räcker det med mekanisk rengöring av verktyg (skrubbning). När desinfektion behöver ske ska man välja ett medel som är så effektivt att alla tänkbara virus avdödas. Socialstyrelsen kan inte rekommendera något speciellt medel, utan anser att det är upp till verksamhetsutövaren att efterfråga lämplig produkt hos apoteket eller annan leverantör. (Telefonsamtal med Iréne Andersson, Socialstyrelsen 2005-02-23.)

Om det finns blod på verktyg och ytor behövs ett effektivare desinfektionsmedel än alkohol. Detta på grund av att alkoholer inte klarar av att avdöda alla virusformer och inte heller förmår att lösa upp blodet, utan lägger sig som en hinna runt det istället. (Telefonsamtal med Eva Edberg, hygienskötarska på centrallasarettet, Västerås 2005-02-22.)

Däremot är alkohol tillräckligt effektivt när huden ska desinficeras före håltagning, vid desinfektion av händer när engångshandskar används samt vid desinfektion av ytor (där blod inte förekommer). I dessa fall kan man t.ex använda klorhexidinsprit (5 mg/ml) eller etanol (70 %).

Projektgruppen anser att det är godtagbart att man i ett och samma utrymme hanterar (framförallt blandar) kemikalier/hårvårdsmedel och rengör/desinficerar utrustning. God ordning ska dock råda. Platsen ska vara skild från behandlingsplats för kund. Matlagning och diskning får inte ske i detta utrymme.

Handdukar ska tvättas i minst 60 °C för att avdöda eventuella smittämnen. Kapporna är normalt gjorda av något syntetmaterial som inte går att tvätta speciellt varmt. De ska dock tvättas regelbundet. Att tvätta i hemmet går bra om salongens tvätt hanteras separat.

Särskilda personalkläder är framför allt en arbetsmiljöfråga. Om inte ombyte sker till särskilda arbetskläder finns det en risk att frisören tar med sig t ex pälsdjursallergen från hemmet. Projektgruppen anser dock att särskilda personalkläder bör rekommenderas, men att det inte kan vara ett krav.

Med vägledning av Socialstyrelsens AR 1995:3 och telefonsamtal (se ovan) anser projektgruppen att följande rutiner ska gälla:

- *Handduk och krage till kappa*

Till varje kund ska en ren uppsättning användas.

- *Skär som har använts för hårklippning (i maskin), sax och kam/borste:*

Mellan varje kund ska verktygen rengöras. Om blodvite uppstår ska verktygen dessutom desinficeras. Projektgruppen anser dessutom att verksamhetsutövaren bör ha som rutin att regelbundet desinficera verktygen, t.ex vid dagens slut eller minst en gång/vecka. Detta gäller också klippmaskiner utan löstagbara skär. Vid nyinköp av klippmaskiner bör man

välja en maskin med löstagbara skär.

- *Skär som har använts för rakning (i maskin), rakblad, rakhyvlar och pincetter som används för att noppa ögonbryn:*

Ska rengöras och desinficeras mellan varje kund.

AVFALL/AVLOPP

Nedan redovisas några avfallsslag där projektgruppen bedömer att det kan förekomma farligt avfall eller där avfallet av annan anledning behöver kommenteras. Farligt avfall ska förvaras avskilt från övrigt avfall i täta kärl och på en plats dit inte obehöriga har tillträde. Fraktionerna ska hållas isär och förvaringskärlen ska vara tydligt märkta. Övrigt avfall bör sorteras så långt det är möjligt.

Hårvårdsmedel

När man använder hårvårdsmedel sköljs medlet regelmässigt ut i vasken vid rengöring av skålar och redskap eller under efterföljande hårtvätt. Kemisk-Tekniska Leverantörsförbundet (KTF) uppger att hänsyn har tagits till detta när frisörprodukterna har utvecklats, varvid ”minst miljöfarliga” kemikalier har använts. Förbundet anser också att väl tömda förpackningar kan lämnas till förpacknings-insamlingen (behöver inte sköljas ur). Däremot ska större mängder permanentvätska eller hårfärgningsmedel lämnas som farligt avfall. (KTF:s broschyr ”Vägledning om frisör-produkter”, 2002 samt telefonsamtal med Christina Mattsson.)

Projektgruppen anser att KTF:s bedömning får godtas. De hårvårdsmedel som går till kommunalt avlopp i samband med att man sköljer ur håret efter avslutad behandling, får sannolikt en sådan utspädning att miljöpåverkan blir liten samtidigt som vi bedömer att det är oskäligt att kräva att allt sköljvatten ska samlas upp och hanteras som farligt avfall.

Om frisersalongen däremot är ansluten till en enskild avloppsanläggning kan det finnas anledning till större försiktighet, då vattenvolymer i systemet är väsentligt mindre och reningen sannolikt inte är lika effektiv. Detta kan t.ex innebära att valet av produkter som används begränsas till de mest miljöanpassade produkterna och att ”slattar” samlas upp och lämnas som avfall/farligt avfall.

Enligt KTF:s broschyr är permanentvätska och hårfärgningsmedel produktgrupper med större miljöfarlighet än andra hårvårdsprodukter. Här anges att större mängder av produkterna kan vara giftiga för vattenlevande organismer. Detta skulle kunna vara motiv till hårdare krav än för övriga produkter, men efter avvägning anser projektgruppen också här att uppsamling av allt sköljvatten är orimligt att kräva. Däremot är det motiverat att kräva att oanvända (eller halvfulla) förpackningar med permanentvätska och hårfärgningsmedel, som man inte kommer att använda, ska lämnas som farligt avfall.

Desinfektionsmedel

Glutaraldehyd och klorhexidin bedöms vara mycket giftig respektive giftig för vattenorganismer och bör klassificeras som miljöfarliga. För alkoholer skrivs att de får betraktas som relativt harmlösa ur miljösynpunkt.

Desinfektionsmedel (eventuellt med undantag av alkoholer) som har använts för desinfektion av redskap o.dyl ska samlas upp efter användning och hanteras som farligt avfall (under förutsättning att det är uppsamlingsbart, t.ex. har stått upphällt i ett kärl för doppning).

Desinfektionsmedel som har använts för hud och ytor kan av praktiska skäl knappast samlas upp och använt torkpapper anser vi inte är farligt avfall.

Oanvända (eller halvfylla förpackningar) av desinfektionsmedel, som man inte kommer att använda, ska också hanteras som farligt avfall. Som anges ovan för hårvårdsmedel, så bör man också iaktta större försiktighet om frisersalongen är ansluten till en enskild avloppsanläggning.

För bedömning av andra desinfektionsmedels hälso- och miljöfarlighet hänvisar vi till Tox-info handboken del 6.

Lysrör och elektriska apparater

Lysrör ska hanteras som farligt avfall. Elektriska apparater som innehåller farliga komponenter (t.ex. batterier som innehåller tungmetaller) ska också ses som farligt avfall, i annat fall ska utsortering ske i enlighet med producentansvaret.

Skärande och stickande avfall – Smittförande avfall

Det enda skärande/stickande avfall som vi bedömer kan uppkomma i en frisersalong är använda rakblad och skär till klippmaskiner. Enligt Anders Hesselgren, VAFAB, saknar man klara rutiner för hur skärande och stickande avfall från yrkesmässig verksamhet ska hanteras. Så långt det är möjligt försöker de styra verksamhetsutövarna till Stena Miljö, vilka har serviceavtal med VAFAB, och som tillhandahåller speciella behållare för förvaring hos kunden.

Projektgruppen anser att skärande och stickande avfall bör uppkomma i så liten volym från frisersalonger att det kan lämnas med det vanliga avfallet. Man bör dock lägga avfallet i en tät (ej genomstickbar) behållare. I samma behållare kan man då också lägga avfall som varit i kontakt med blod (under förutsättning att det inte är smittförande avfall enligt nedan).

Tidigare definierades smittförande avfall som skärande och stickande avfall, som kommit i kontakt med kroppsvätskor. Nu görs en betydligt snävare definition i avfallsförordningen och endast sådant avfall som enligt vetenskap eller grundad misstanke innehåller sjukdomsframkallande mikroorganismer eller deras toxiner är smittförande avfall. Projektgruppen anser därför att det för frisörverksamhet ytterst sällan kan bli fråga om att ett avfall ska (kan) klassificeras som smittförande avfall (även om blodvite har uppstått).

KEMIKALIER SAMT KOSMETISKA OCH HYGIENISKA PRODUKTER

Kemikaliehantering

Det är viktigt att hanteringen av starka/starkt doftande kemikalier samt kemikalier som kan avge damm eller ånga sker på en plats som är väl ventilerad. I vissa fall kan punktutsug krävas på denna plats. Beroende på i vilken omfattning frisören hanterar kemikalier får en bedömning göras från fall till fall om ventilationen kan anses vara tillräcklig. Vid användning av kemiska preparat ska det minst miljö- och hälsofarliga på marknaden väljas.

Kosmetiska och hygieniska produkter

Med kosmetiska och hygieniska produkter (KoH-produkter) menas ämnen eller beredningar som är avsedda att appliceras på människokroppens yttre delar, tänder eller slemhinnor i munhålan i syfte att rengöra eller parfymera dem, förändra deras utseende, korrigera kroppslukt, skydda dem eller bibehålla dem i gott skick.

Lagstiftningen om KoH-produkter är omfattande och relativt komplicerad. Regler finns i förordningen om hygieniska och kosmetiska produkter samt delar av förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer. Bestämmelserna skiljer sig i flera avseenden

från de regler som gäller för övriga kemiska produkter. Detaljregler finns i Läkemedelsverkets föreskrifter om kontroll av kosmetiska och hygieniska produkter (1995:22) samt föreskrifter om förbud och begränsningar för vissa ämnen att ingå i kosmetiska eller hygieniska produkter (1993:2). Större delen av dessa föreskrifter har sitt ursprung i Kosmetikadirektivet.

Tillverkaren och importören har det yttersta ansvaret för att bestämmelserna efterlevs och att en KoH-produkt inte skadar användaren eller miljön. Men även den som säljer eller yrkesmässigt använder dessa produkter har ett ansvar.

Läkemedelsverket inriktar sig på operativ tillsyn av tillverkare och importörer samt analyser av produkter och biverkningar. De lokala tillsynsmyndigheterna förutsätts bedriva tillsyn i efterföljande led. Läkemedelsverket för också ett register över svenska tillverkare och importörer samt deras produkter.

Det finns inga formella överenskommelser mellan Läkemedelsverket och kommunerna när det gäller operativ tillsyn inom KoH-området. Verket och kommunerna har samma ansvar och befogenheter. Däremot har verket för några år sedan till kommunförbundet informellt föreslagit en uppdelning av tillsynen, så att verket inriktar sin tillsyn på tillverkare och importörer (vilka finns i verkets produktregister), medan kommunerna bedriver tillsyn i efterföljande marknadsled, såsom detaljister. I praktiken har den föreslagna uppdelningen inte tillämpats fullt ut, eftersom det finns flera kommuner som bedriver tillsyn över både tillverkare och detaljister. Läkemedelsverket har under senare tid minskat sina tillsynsinsatser i detaljistledet vartefter allt fler kommuner kommit igång

Motiv till produktkontroll

Enligt Frisörföretagarna i Västmanland domineras den svenska marknaden av ett tiotal stora leverantörer som säljer majoriteten av alla KoH-produkter. Eftersom nästan alla frisersalonger i länet köper sina produkter från dem, innebär det ju att de flesta salonger kan ha ett likartat sortiment. Frisörföretagarna menar därför att det vid tillsyn finns risk för att flera kommuner granskar i princip samma produkter om och om igen. Detta är olyckligt med tanke på att tillsynen kan vara avgiftsbelagd. Redan idag har de tillsynsavgifter, som bl.a Västerås kommun har beslutat om, oroat medlemmarna.

Läkemedelsverket delar inte Frisörföretagarna i Västmanlands syn på den svenska marknaden och dess utbud. Istället finns indikationer på att frisörer ganska ofta importerar på egen hand eller köper parallellimporterade produkter. Dessa produkter, som kommer in i landet vid sidan av de mer etablerade distributionskanalerna, är enligt Läkemedelsverkets erfarenhet ofta felmärkta eller saknar svensk varningsmärkning.

Läkemedelsverkets bedömning är därför att det finns goda motiv för att i tillsynen kontrollera hårvårdsmedel. Man anser också att det under senare år endast är ett fåtal kommuner som har bedrivit mer planerad tillsyn av frisörernas KoH-produkter. Totalt sett över landet är frisörerna väldigt lite "belastade" av KoH-tillsyn.

Läkemedelsverket erbjuder vägledning om lagstiftning och kan lämna uppgifter ur produktregistret. Kontakta i första hand Gunnar Guzikowski, och i andra hand Monica Tammela eller Kerstin Erni. För frågor om produktregistret kan även Monica Berglund och AnnaCarin Karlsson hjälpa till. Samtliga finns på enheten för Läkemedelsnära produkter och nås via e-post; registrator@mpa.se eller telefon 018-17 46 00 (telefonid kl. 12-14).

Projektets avgränsning

Eftersom projektets syfte inte enbart är att kontrollera KoH-produkter utan fokuserar på hela verksamheten, har projektgruppen valt att avgränsa granskningen av hårvårdsmedel till produktmärkning. Orsaken till detta är att Läkemedelsverkets erfarenheter enligt ovan. Att

också undersöka om förbjudna ämnen förekommer tror vi blir alltför tidsödande och enligt Läkemedelsverket upptäcks förbjudna ämnen sällan i de produkter som säljs i frisersalonger.

Det är dock viktigt att verksamhetsutövarna också informeras om att de har ett ansvar att kontrollera att de produkter som säljs och används inte är felmärkta eller innehåller förbjudna ämnen. Ett särskilt informationsblad om detta ingår i projektunderlaget.

Tillsynsbesöket

Vid inspektionen bör man i första hand (i förekommande fall) kontrollera de produkter som företaget självt direktimporterar samt ”ovanliga” produkter (produkter/fabrikat som man inte har sett vid någon tidigare inspektion, eller märken som är ovanliga på marknaden).

Direktimport

Om import/tillverkning sker är det viktigt att kontrollera om företaget och produkterna är anmälda till Läkemedelsverkets produktregister eftersom alla som importerar KoH-produkter till Sverige ska anmäla detta till Läkemedelsverkets register. Frisörerna ska informeras om denna skyldighet. Läkemedelsverket vill gärna få namnuppgifter på eventuella importörer för uppföljning och för att se om anmälningar inkommer. Utebliven anmälan innebär inte med automatik försäljningsförbud för produkterna.

Vad ska vi titta på?

Om endast ”vanliga” produkter finns i butiken räcker det att göra stickprov på några förpackningar. Efter att ha utfört några inspektioner kommer vi nog att få en känsla för vilka produkter som är ”vanliga”, varefter tillsynen kan inriktas enbart på ”ovanliga” produkter för att minska risken för dubbelkontroll (mellan kommunerna).

Genom att vi i projektet har god samordning och snabb återrapportering av inspekterade produkter bör vi snabbt kunna upptäcka om sortimentet i länet är litet och enhetligt och kan i så fall inrikta tillsynen på andra frågor. En snabb kontaktväg är t.ex att kommunicera via e-postnätverket halsoskydd-vastmanland@lst.se.

I bedömningsgrunder och checklista har projektgruppen valt att endast ta med några av de märkningskrav som finns. Vi har valt dem som vi anser är viktigast ur miljö- och hälso-synpunkt. Om verksamhetsutövaren tillåter det, kan man för att underlätta tillsynen (och spara tid) låna hem produkter för att i lugn och ro på kontoret kunna granska märkningen.

Märkning av produkter

När produkten är tillverkad i Sverige ska tillverkaren anges på förpackningen. För importerade produkter behöver dock inte tillverkare anges, utan det är namnet på det företag som tar in produkten till EES-området som ska anges. Det är också detta företag som ska ha den produktinformation som krävs (enligt 14 § LVFS 1996:7). Läkemedelsverket brukar kalla detta företag för PI-hållare eller produktinformationshållare, vilket är den beteckning som också används i checklistan.

Innehållsförteckning

Produktens beståndsdelar behöver bara förtecknas på ytterförpackningen. Förteckningen skall föregås av ordet ”Ingredienser” eller ”ingr”. Om förteckningen inte får plats på förpackningen ska den istället finnas på en bifogad folder, etikett, tejp el.dyl (benämns i checklistan som ”Bok”). En kundhänvisning till denna information ska då ges med en kort text eller ”Hand i bok”-symbol¹ på behållaren och ytterförpackningen. För produkter som inte kan märkas, t ex

¹

kulor med badskum och lösa tvålar mm, ska förteckningen skyltas bredvid produkten. Innehållsförteckningens text får inte vara så liten att det krävs hjälpmedel i form av förstoringsglas eller liknande för att normaleende ska kunna läsa texten. Hand-i-bok symbolen eller en "förkortad upplysning" ska i så fall finnas enligt reglerna i 11 § g, LVFS 1996:7. Produktens användningsområde ska anges på svenska om det inte tydligt framgår av presentationen av produkten.

Beståndsdelarna ska anges med beteckning enligt INCI-listan (International Nomenclature of Cosmetic Ingredient), vilken kan hämtas på hemsidan <http://dg3.eudra.org/F3/home.html>. INCI-beteckningarna är för det mesta på engelska, men ingredienser från växter anges med latinska namn. Färger anges med s.k "color index" t ex CI 19140, med undantag för hårfärger som anges med kemiska namn. Uppenbara fel är att förteckning över beståndsdelar saknas eller att förteckning anges enligt det amerikanska eller svenska systemet.

Varningstext

Projektgruppen har tagit fram ett urval av ämnen till vilka det ska finnas en svensk varningstext – i projektunderlaget finns en sammanställning av Läke-medelsverkets föreskrift 1993:2 (bilaga nr 2 del 1). Dessa ämnen får endast finnas i angivna produktgrupper, och då med de begränsningar eller villkor som anges i föreskriften. I sammanställningen har vi bara tagit med ämnen i permanent- och rakpermanentprodukter respektive oxidationsfärgämnen för hårfärgning samt utelämnat kolumnen "högsta tillåten koncentration i den färdiga produkten". Produkttyper under viss bokstavs- och sifferbeteckning i produktkolumnen ska strikt paras ihop med varningstexter under motsvarande bokstavs- och sifferbeteckning i kolumnen för varningstexter. Exempel: toningar hamnar i produktgrupp d) "Annan pH-reglering" och d) återfinns inte i kolumnen för varningstexter. Alltså behövs ingen varningstext för kaliumhydroxid i hårtoning.

Produkter som är märkta med "endast för yrkesmässigt bruk" får inte säljas till konsument.

Brister i märkningen och otillåten försäljning

Om brister i märkningen upptäcks får produkterna inte säljas. Antingen får produkten plockas bort från marknaden eller så får märkningen rättas till om det är praktiskt möjligt. Detta gäller även vid otillåten försäljning, t ex försäljning av produkter endast avsedda för yrkesmässigt bruk.

När felaktiga produkter påträffas hos frisör finns flera möjliga åtgärder bland annat beroende på hur allvarliga bristerna är:

1. Frisören plockar frivilligt bort produkterna efter att ha uppmärksammats på bristerna, detta är troligen det vanligaste förloppet.
2. Tillsynsmyndigheten lägger skriftligen saluförbud vid vite på produkten.
3. Produkten beslagtas med hjälp av polishandräckning, vilket är mycket ovanligt och endast nödvändigt i speciella fall.

Om bristerna i märkningen innebär att människor eller miljön riskerar att komma till skada kan försäljning av sådana produkter vara en lagöverträdelse enligt miljöbalken (kap 29 §§ 6 och 8 pkt 22) och ska därför anmälas till åklagarmyndigheten. Om brister hittas vid flera frisersalonger kan dessa sammanställas i en gemensam skrivelse till åklagarmyndigheten, dvs det är inte nödvändigt att upprätta en skrivelse per verksamhet.

Det kan det vara mer befogat att ställa krav på tillverkare och importör än på frisörerna, men enligt miljöbalken har alla led skyldighet att kontrollera att produkterna uppfyller bestämmelserna. Tillsynsåtgärder i försäljningsledet får effekt i tidigare hanteringsled och framöver leder till bättre efterlevnad av reglerna. Åtgärder kan förstås vidtas även mot tidigare hanteringsled om man har bra uppgifter om vilka företag som är inblandade.

Om märkningsfelen gäller produkter och tillverkande eller importerande företag som är anmälda till Läkemedelsverkets register är ofta verkets kosmetikagrupp intresserad av att driva ärenden vidare. Läkemedelsverket önskar en lista över de felaktiga produkterna samt uppgifter om otillåten försäljning som observerats. Varje kommun tillser att en sådan lista skickas till läkemedelsverket. Läkemedelsverket behöver följande uppgifter för att kunna agera: produktnamn, företagsuppgifter och andra märkningsuppgifter samt batchnummer. Batchnumret är viktigt då det kan handla om gamla produkter som blivit kvar i hyllorna efter att märkningsreglerna har ändrats, men det fråntar inte frisörerna deras ansvar.

Uppdelning

Projektgruppen föreslår att kommunerna delar upp dessa ämnen så att inte alltför mycket dubbelarbete behöver göras. T.ex kan Sala och Heby kontrollera varningstext mm för två ämnen, Västerås och Norberg två andra ämnen osv.

Om man hittar felaktigt märkta hårvårdsmedel kan man, för någon eller några produkter, närmare undersöka om förbjudna ämnen finns med i förteckningen över beståndsdelar. Någon detaljerad beskrivning för detta har emellertid inte tagits fram. Förbud och begränsningar för ämnen finns i bilagor till LVFS 1993:2.

SOLARIUM

Tillsyn

Solarier faller inom ramen för hygienisk behandling, vilket innebär att miljö- och hälso-skyddsnämnderna har tillsynsansvaret enligt miljöbalken. Enligt Socialstyrelsens AR 1995:3, ska solariebädd samt skyddsglasögon rengöras och desinficeras efter varje kund. Detta kan utföras av personal eller av kunden själv. Eftersom solariebädden alstrar värme ska den vara placerad i ett väl ventilerat utrymme.

Ur strålskyddssynpunkt har Statens strålskyddsinstitut (SSI) utfärdat föreskrifter om solarier (1998:2). Denna tillsyn utförs av SSI, om den inte har överlåtits till enskilda kommuner. Enligt SSI:s hemsida har följande kommuner i länet övertagit tillsynen; Arboga, Fagersta, Hallstahammar, Heby, Sala samt Västerås.

För de kommuner som inte har övertagit strålskyddstillsynen handlar tillsyn av solarier främst om verksamhetsutövarens egenkontroll och hygieniska aspekter enligt vad som har redovisats tidigare i projektunderlaget. För de kommuner som har övertagit strålskyddstillsynen tillkommer kontroll av bl.a lysrör, skyddsglasögon och information till kund. Strålskyddstillsynen beskrivs i nedanstående text, vilken bl.a har hämtats från SSI:s hemsida:

Solarieglasögon

Skyddsglasögon ska finnas tillgängliga för varje person som använder ett solarium, utan att man särskilt ska behöva fråga efter dem. EN-standarden för solarier anger krav på glasögonens UV-skydd. Specifikationer om passform saknas och det finns heller inget krav på märkning. Solarieglasögonen kan vara av engångs- eller flergångsbruk. Om de uppfyller standardens krav är i praktiken svårt att kontrollera ute på en solsalong. En intygan bör kunna accepteras. Ser glasögonen mörka ut eller är ogenomskinliga är det troligt att de uppfyller kraven.

Information till kund

Allmänhet som använder solarier i solsalonger, simhallar och gym mm ska informeras om riskerna och hur de kan minskas. Efterlevnad av föreskrifterna har betydelse ur folkhälsoaspekt.

På eller intill solarier skall det finnas ett anslag i minst A3-format med den text och i det utförande som anges i SSI:s föreskrift 1998:2 (under rubriken "Viktigt för dig som använder ett solarium"). Det ska finnas ett anslag intill varje solarium. Anslaget kan beställas från SSI som en affisch med svart text på fluorescerande gul botten, eller skrivas ut från deras hemsida och kopieras upp till A3-format. Det är även möjligt att använda förlagan i föreskriften.

Individuellt utformade solningsråd

Exponeringsschemat i solarietillverkarens bruksanvisning eller motsvarande anvisningar ska anslås väl synligt eller meddelas kunderna muntligt. Där ska anges tid i minuter för första exponering i solariet och schema med tider i minuter för efterföljande exponeringar (utgående från olika solkänslighet, hudtyp och brunpigmentering). Dessutom ska anges antal exponeringar som inte ska överskridas under ett år.

Originallysrör

Rätt utrustning ska användas. Utrustningen ska vara märkt med beteckningen "UV-typ(e) 3", vilket anger att solariet uppfyller europeisk och svensk standard (SS EN 60 335-2-27). Standarden innebär att solariet har en begränsad strålningsstyrka inom vissa värden och att det kan användas utan särskild kompetens eller utbildning. Enbart s.k. "CE-märke" på ett solarium räcker inte, om inte UV-typ också anges och rörbestyckning specificeras. På äldre solarier motsvarar SEMKO:s "S-märke" kategorimärkning "UV-typ(e) 3" och erbjuder likvärdig strålsäkerhet.

Solarier ska ha en skylt som anger originalrör (fabrikat och referensbeteckning) och vara utrustade med sådana rör alternativt med ersättningsrör.

Ersättningslysrör

Ett ur strålskyddssynpunkt acceptabelt alternativ är att solariet har utrustats med lysrör som finns på SSI:s lista över ersättningslysrör (bifogas till projektunderlaget). Listan kan hämtas på SSI:s hemsida eller fås från SSI per brev eller telefax.

Vissa S-märkta solarier kan i efterhand ha godkänts av SEMKO med alternativa rör. Solarieägaren har då möjlighet att få ett intyg från fabrikant, generalagent, importör eller försäljningsorganisation. I intyget ska anges solarieutrustning, rör och godkännandebevis.

Tidur

Kunden ska kunna ställa in den tid som han/hon bör sola beroende på sin individuella känslighet och enligt rekommendationer i tillverkarens bruksanvisning.

Utöver det ordinarie tiduret för inställning av soltid ska strömförsörjningen till ett solarium vara försedd med ett extra tidur som slår av nätspanningen efter högst 60 minuter. Detta för att öka säkerheten i solarier som används utan övervakning. Elinstallationsfirmor kan installera speciella tidsmekanismer som bryter strömmen. I de fall solarier är anslutna till en pollettautomat och också har ett i solariesängen inbyggt tidur (och båda fungerar), är kravet uppfyllt. Originaltiduret får alltså inte vara bortmonterat eller förbikopplat. Mindre solarier som ansluts med stickpropp till vägguttag, bör enkelt kunna kompletteras med ett extra tidur.

Det har förekommit olyckstillbud där solkunden har somnat och där personalen inte har uppmärksammat att solariet inte har stängts av.

ÖRONHÅLTAGNING

Hygieniska risker

Håltagning av hud innebär alltid en hälsorisk, eftersom kroppens eget skydd i form av hud punkteras. Några oönskade effekter av håltagning är infektioner och allergier. En infektion kan uppkomma om bakterier från hudens yta förs ner i de djupare hudlagren.

För att minimera hälsoriskerna är det viktigt att ha goda rutiner när det gäller hygien. Det kan handla om god handhygien och desinficerade och/eller sterila instrument. Den som utför håltagning ska vara frisk. Om personalen har hudinfektioner eller sår på händerna ökar risken för smittöverföring.

Smittspridning vid håltagning kan ske genom:

- Direkt kontaktsmitta - när bakterier överförs genom hudkontakt mellan olika personer.
- Indirekt kontaktsmitta - när bakterier överförs genom otillräckligt rengjorda händer, instrument och kläder.
- Blodsmitta - när smittämnet förs in i vävnad/blodsystem.

Hepatit och hiv är exempel på infektioner som kan överföras via blod eller andra kroppsvätskor. Smitta kan överföras om man sticker sig på en blodig kanyl eller skär sig på ett använt instrument. Överföring kan också ske om samma instrument eller kanyl används till olika kunder utan att det rengörs, desinficeras och steriliseras. Smittan kan överföras både av den som behandlas och den som behandlar.

Enligt smittskyddslagen ska kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd kontakta landstingets smittskyddsläkare om det finns risk för smittspridning. Framför allt gäller detta vid anmälningspliktig smitta eller misstanke om anmälningspliktig infektion. Socialstyrelsen är ansvarig för tillsynen inom smittskyddsområdet.

Minimera smittrisen

Endast frisk hud ska behandlas. Om huden är skadad innehåller den stora mängder bakterier. Huden ska desinficeras före håltagning. Det görs enklast med en tvättkompress med ett alkoholbaserat desinfektionsmedel, t.ex. klorhexidinsprit (5 mg/ml) eller etanol (70 %). Instrument som används ska alltid rengöras och desinficeras efter varje kund. Desinfektionen kan ske genom att instrumentet torkas av med sprit. Håltagningsstift och läksmycke ska vara sterila. Engångsskyddshandskar ska alltid användas vid kontakt med kundens kroppsvätskor, t.ex. blod.

Information till kunden

Minderåriga bör inte behandlas utan förälders medgivande (SoS AR).

Det är viktigt att lämna information till kunden om hälsoriskerna. Många utövare av yrkesmässig hygienisk behandling lämnar skriftlig information om eftervård till kunden, för att minimera risken för biverkningar. Detta ger kunden en möjlighet att ta åt sig av informationen i lugn och ro efter behandlingen.

Information om risken för nickelallergi vid håltagning bör ske till kunder. Det bör även framgå att risker finns även efter att håltagningen skett när man sedan använder smycken.

Nickelallergi

Nickel kan orsaka allergier, varför användning av nickel i vissa produkter har förbjudits. Skärpta svenska regler finns fr.om 1 januari 2000. Reglerna gäller varor som är avsedda att komma i direkt och långvarig kontakt med huden, t. ex. örhängen och ringar. Reglerna begränsar hur mycket nickel som får avges från föremålen. Gränsen är 0,5 mikrogram/cm²

och vecka. Föremålet ska klara gränsvärdet under minst två års normal användning. En ytbeläggning av föremålet kan skydda mot allergi, men kan med tiden repas och slitas ner.

Det finns särskilda regler för stift, ringar mm som används under läkningstiden efter håltagning. De får innehålla högst 0,05% nickel. Om de innehåller nickel måste de vara homogena, dvs. bestå av ett och samma material. De får alltså inte ha en ytbeläggning av annat material. Mer information finns i Socialstyrelsens meddelandeblad nr 30/99.

LAGSTIFTNING OCH VÄGLEDNING

Miljöbalken och dess förordningar

Miljöbalkens kap. 2, 9, 14, 15, 26-28.

Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Förordning (1993:1283) om kosmetiska och hygieniska produkter

Förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll

Förordning (1998: 950) om miljöstraffavgifter

Hygienisk behandling

Yrkesmässig hygienisk behandling, Socialstyrelsens allmänna råd 1995:3

Socialstyrelsens meddelandeblad 15/99

Kosmetiska och hygieniska produkter

Läkemedelsverkets föreskrifter om kontroll av kosmetiska och hygieniska produkter (LVFS 1995:22) respektive föreskrifter om förbud och begränsningar för vissa ämnen att ingå i kosmetiska eller hygieniska produkter (LVFS 1993:2)

Örhängen, läksmycken mm

Kemikalieinspektionens föreskrifter (1998:8) om kemiska produkter och biotekniska organismer (10 kap. §§ 9-11, nickeldirektivet)

Bra att känna till

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om arbetsplatsens utformning (AFS 2000:42)

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om frisörarbete (AFS 1985:18)

Smittskyddslagen (1988:1472)

Smittskyddsförordningen (1989:301)

Bra informationsmaterial

Vägledning om frisörprodukter, broschyr från Kemisk-Tekniska Leverantörsförbundet

Piercing och tatuering – hälsorisker samt gällande lagar och regler, broschyr från Socialstyrelsen.

Hemsidor

Läkemedelsverket

www.mpa.se

Socialstyrelsen

www.sos.se

Kemikalieinspektionen

www.kemi.se

Lagstiftning

www.notisum.se

svenskt näringsliv

www.svensktnaringsliv.se

Kemisk-Tekniska

www.ktf.se

Leverantörsförbundet

Checklista vid tillsynsbesök på frisersalonger

(fyll om möjligt i kända uppgifter innan besöket)

Närvarande	Inspektör:
Salongens namn:	Insp.datum
Företag:	Org.nr:
Adress:	
Telefon	Huvudansvarig
Fastighetsbeteckning:	
Fastighetsägare:	Tel:
Är lokalen anmäld? Ja ☐ Nej ☐	

När togs lokalen i bruk?	Hur länge har nuvarande verksamhetsutövare haft lokalen?
Inryms någon övrig verksamhet i lokalen? Ja ☐ Nej ☐	Om ja, vad (ex bostad, försäljning mm)?
Finns det några anställda? Ja ☐ Nej ☐	Om ja, antal?
Finns det uthyrda frisörstolar i lokalen? Ja ☐ Nej ☐	Om ja, vilka är hyrestagarna
Namn:	Org.nr/Pers nr:
Namn:	Org.nr/Pers nr
Namn:	Org.nr/Pers nr
Namn:	Org.nr/Pers nr
Namn:	Org.nr/Pers nr

Erbjuder salongen något av följande:	
☐ Öronhålltagning	☐ Hårborttagning (diatermi)
☐ Piercing	☐ Solarium
☐ Manikyr	☐ Tatuering /tatuering av läpplinjer e dyl
☐ Annat?	

Lokal och hälsa

Ventilation	OVK godkänd Ja ☐ Nej ☐ Vet ej ☐	Typ av ventilation F ☐ , FT, ☐ S ☐
	Bedöms ventilationen vara tillräcklig? Ja ☐ Nej ☐	
	Nödvändiga åtgärder	

Lokalen	Φ Finns ansvarig för att lokalen hålls i för verksamheten användbart skick?	
	Husdjur i lokalen: Ja ☐ Nej ☐	
	Tobaksrökning tillåts i lokalen dit kunder har tillträde? Ja ☐ Nej ☐	
	Lättillgängliga handtvättstall? Ja ☐ Nej ☐	Tillgång till flytande tvål Ja ☐ Nej ☐
		Tillgång till engångshanddukar Ja ☐ Nej ☐
	Nödvändiga åtgärder:	

Städning	Φ Vem är ansvarig?		
	Städmetod:	☐ Våt Finns torkmöjligheter för våt städutrustning Ja ☐ Nej ☐	
		☐ Fuktig	
		☐ Torr ☐ Dammsugning	
	Finns möjlighet till upphängning av städredskap? Ja ☐ Nej ☐		
	Finns separat utslagsvask? Ja ☐ Nej ☐		
	Är städotrymmet rent och prydligt? Ja ☐ Nej ☐		
Städbarhet (dvs en sammanvägning av skick, åtkomlighet, rengörbarhet mm)	Golv	Bra ☐ Dålig ☐	Städfrekvens:
	Väggar	Bra ☐ Dålig ☐	Städfrekvens:
	Inredning	Bra ☐ Dålig ☐	Städfrekvens:
	Annat	Bra ☐ Dålig ☐	Städfrekvens:
	Nödvändiga åtgärder:		

Smittskydd/ Allergi	Φ Vilka risker ser verksamhetsutövaren att verksamheten kan medföra för kund?
	Vilka risker ser verksamhetsutövaren för sin egen del?
	Rutiner om huvudlöss upptäcks?
	Rutiner om behandlaren har såriga händer?
	Rutiner vid allvarliga allergiska reaktioner hos kund?
	Nödvändiga åtgärder

Rengöring	Används ren uppsättning till ny kund av:	
	Sax	Ja ☐ Nej ☐
	Kam/borste	Ja ☐ Nej ☐
	Klämmor	Ja ☐ Nej ☐
	Handduk	Ja ☐ Nej ☐
	Krage till kappa	Ja ☐ Nej ☐
	Klippmaskin/trimmer	Ja ☐ Nej ☐
	Rakmaskin	Ja ☐ Nej ☐
	Vilken typ av rengöringsmedel används?	
	Vilken typ av desinfektionsmedel används? ☐ Etanol ☐ Isopropylalkohol ☐ Glutaraldehyd ☐ Annat ☐ Inget	
	Håller man isär rena och använda redskap (verktyg handdukar mm)? Ja ☐ Nej ☐	
	Nödvändiga åtgärder:	

Avfall / Avlopp

Φ Finns ansvarig för avfallsfrågor?	
Hur hanteras avfallet?	Lysrör:
Kemiska produkter:	Elektriska apparater:
Kosmetiska och hygieniska produkter:	Förpackningar och pappersavfall:
Skärande och stickande avfall	Hår
Annat:	
Hur transporteras farligt avfall (ex egen transport/transportör) ?	
Vid egen transport, är transporten anmäld till Länsstyrelsen enligt Avfallsförordningen 34 §? Ja ☐ Nej ☐	
Förvaras det farliga avfallet oåtkomligt för obehöriga? Ja ☐ Nej ☐	
Är verksamheten ansluten till kommunalt avlopp? Ja ☐ Nej ☐	
Om nej, Är det enskilda avloppet godkänt? Ja ☐ Nej ☐	
Nödvändiga åtgärder	

Solarium

Ansvar	Φ Vem är ansvarig för solariet?
Solarieglasögon	Finns solarieglasögon tillgängliga för kunden?
Rengöring	Vilka rutiner finns för rengöring av solariebäddar?
	Vad används för desinfektionsmedel? ☐ Etanol ☐ Isopropylalkohol ☐ Glutaraldehyd ☐ Annat ☐ Inget
	Finns rengöringsutrustning vid solariebädden? Ja ☐ Nej ☐
	Vilka rutiner finns för rengöring av skyddsglasögon?
Information till kund	Finns relevant information om solning och dess risker ? Ja ☐ Nej ☐
	Finns affischen ”Viktigt för dig som använder ett solarium” Ja ☐ Nej ☐
Utrustning	Är lysrören godkända (originalrör/ersättningsrör) Ja ☐ Nej ☐
	Bedöms ventilationen vara tillräcklig? Ja ☐ Nej ☐
	Finns tidur för inställning av soltid? Ja ☐ Nej ☐
	Finns extra tidur som slår av nätspänningen till solariet inom högst 60 min? Ja ☐ Nej ☐

Öronhålltagning

Ansvar	Φ Vem är ansvarig för öronhålltagning?
Desinfektion	Vilka rutiner finns för desinfektion av tång och sterilisering av hålltagningsstift?
	Vad används för desinfektionsmedel för instrument ☐ Etanol ☐ Isopropylalkohol ☐ Glutaraldehyd ☐ Annat
	Sker rengöring/desinficering av huden före hålltagning ? Ja ☐ Nej ☐
	Vad används för desinficering av huden?
	Desinficerar hålltagaren sina händer före hålltagning
Information till kund	Vilken information får kunden före hålltagningen?
Utrustning	Hur säkerställs/kontrolleras att läksmycken är garanterat nickelfria?
	Vilka rutiner finns för att säkerställa att läksmycken är sterila?

Φ Frågor markerade med denna symbol har stark koppling till verksamhetsutövarens egenkontroll

Hantering av kemikalier och kosmetiska och hygieniska produkter

Φ Finns ansvarig för inköp av kemikalier och KoH?	
Φ Finns en förteckning över kemiska produkter som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt?	Ja ☐ Nej ☐
Var blandas kemikalier, exempelvis blekmedel?	
Finns det fungerande utsug för ventilation på denna plats (ventilerbart utrymme)?	Ja ☐ Nej ☐
Sker försäljning av hår- och hudvårdsprodukter el dyl (KoHprodukter) till kunderna? Om ja, använd checklistan om KoH-produkter	Ja ☐ Nej ☐
Importerar företaget själv några produkter	Ja ☐ Nej ☐
Tillverkar företaget själv några produkter	Ja ☐ Nej ☐
Är produkterna anmälda till Läke-medelsverkets kosmetikaregister	Ja ☐ Nej ☐
Nödvändiga åtgärder	

Produktnamn					
Finns företagsnamn och adress (PI-hållare)					
Finns innehållsdeklaration?					
Verkar innehållsdeklaration vara riktig? ¹					
Finns "Hand i bok" symbol?					
Finns "bok" tillgänglig?					
Vid brister, anteckna batchnummer					
Kommentar	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

Förteckning över beståndsdelar enligt amerikanska eller svenska systemet är fel. Tecken på amerikansk märkning: water, fragrance, FD&C eller D&C. Varningstext och produktens användningsområde ska anges på svenska.

Produkterna enligt bilaga 1 till checklistan innehållandes något av följande ämnen ska märkas med varningstext (se även LVFS 1993:2). Om ämne finns i produkten: är varningstext ok?

Produktnamn					
2a Tioglykolsyra och dess salter					
2b Tioglykolsyrastrar					
10 Diaminofenoler					
14 Hydrokinon					
15a Kalium- eller natriumhydroxid					
15b Litiumhydroxid					
16 1-Naphthol (CAS nr 90-15-3) och dess salter					
22 Resorcinol					
Kommentar	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

ADRESSAT

Tillsyn av frisersalonger hösten 2003

Under hösten kommer miljö- och hälsoskyddskontoret att delta i ett länsövergripande projekt, "Tillsyn av frisersalonger", vilket flertalet av länets kommuner deltar i. Fram till december månad kommer vi därför att besöka ett urval av kommunens frisersalonger. Syftet med projektet är framförallt att kontrollera lokalutförning och hur verksamheten bedrivs för att minimera de hygieniska och miljömässiga risker som kan finnas.

Inför besöket

Själva inspektionen beräknas ta cirka en timme i anspråk och under den tiden bör någon ansvarig för verksamheten vara med. Vi kommer att kontakta de salonger som ska besökas i god tid före inspektionen, för att avtala en lämplig tidpunkt.

Enligt kommunens taxa om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken kommer en tillsynsavgift om XX kr att tas ut för varje hel timme handläggningstid (förberedelser, själva inspektionen och nödvändigt efterarbete).

Vid inspektionen kommer vi bland annat att kontrollera lokalens utförning, den verksamhet som bedrivs och hur man gör för att minimera de hygieniska och miljömässiga risker som finns. Vi kommer också att titta på hantering och märkning av de kemiska respektive kosmetiska och hygieniska produkter som används och/eller säljs.

Inför vårt besök vill vi uppmärksamma er på några av de regler som gäller för hygienisk verksamhet, dit frisersalonger räknas. En sammanfattning av några viktiga punkter ges i bifogad bilaga.

Om ni har frågor är ni välkomna att kontakta mig på telefon XXXXXXXX.

Miljö- och hälsoskyddskontoret

XXXXXXXX

Lokaler där allmänheten yrkesmässigt erbjuds hygienisk behandling

Frisersalonger ingår i begreppet ”lokaler där allmänheten yrkesmässigt erbjuds hygienisk behandling”. Bl.a. i miljöbalken finns regler för dessa verksamheter och tillsynsmyndighet för denna lagstiftning är kommunens miljö- och hälsoskydds-kontor. Nedan lämnas information om några viktiga regler i miljöbalken.

Allmänna hänsynsregler

I Miljöbalken finns några övergripande regler (s.k. hänsynsregler) som gäller all verksamhet:

- Bevisbördan ligger alltid hos verksamhetsutövaren, vilket innebär att du är skyldig att visa att verksamheten uppfyller miljöbalkens krav.
- Du ska ha den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.
- Du ska vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder för att hålla en god allmän hygien och för att minska risken för skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön.
- Du måste tänka på att hushålla med råvaror och energi.
- Du bör undvika kemiska produkter som kan medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med mindre farliga produkter.

Egenkontroll

En verksamhetsutövare ska genom egenkontroll försäkra sig om att miljöbalkens krav uppfylls (förordning om verksamhetsutövarens egenkontroll). Man förutsätts bl.a. skaffa sig den kunskap om verksamheten, som behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Detta innebär att man som frisör måste känna till den lagstiftning som gäller för verksamheten, de hygieniska och miljömässiga risker som finns och vad man kan göra för att förebygga skador. Miljöbalkens krav på systematisk och dokumenterad egenkontroll kan jämföras med arbetsmiljölagens krav inom arbetsmiljöområdet.

- *Du ska fördela det organisatoriska ansvaret*
Det måste finnas en fastställd fördelning av det organisatoriska ansvaret för frågor som har betydelse för människors hälsa och miljön. Om ni är fler än två personer som arbetar i lokalen ska ansvarsfördelningen vara dokumenterad.

Detta innebär att du som verksamhetsansvarig fördelar ansvaret på personalen och dokumenterar (om ni är fler än två personer i lokalen) vem som ansvarar för vad. Syftet med ansvarsfördelningen är att ringa in de frågor och åtgärder som har eller kan ha betydelse för skyddet av människors hälsa eller miljön.

Exempel på ansvarsområden kan vara städning, inköp, rengöring av utrustning, kemikaliehantering mm.

- *Du ska upprätta dokumenterade rutiner för fortlöpande kontroll av utrustning för att förebygga olägenhet för människors hälsa och miljön*

Det måste finnas dokumenterade rutiner för de åtgärder som ni gör för att säkerställa en god hygien. Exempel på sådant som bör kontrolleras och dokumenteras är apparatur för permanent infärgning av t.ex. läppkonturer och ögonbryn. Exempel på löpande rutiner är okulär kontroll av rengöringen av utrustning och lokal.

- *Du ska göra regelbundna riskbedömningar*
Du måste fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma verksamhetens risker för människors hälsa och miljön. Detta kan innebära att uppföljning görs om kunder drabbas av hudirritationer, infektioner eller allergireaktioner. Det kan också vara t.ex. att man kontrollerar om de kosmetiska och hygieniska produkter som används kan vara farliga för människors hälsa eller miljön, och i så fall försöker ersätta dem med mindre farliga produkter eller ändra t.ex. hur avfallet hanteras.

Hur ofta du behöver göra en sådan riskbedömning beror på vilken påverkan din verksamhet har på människors hälsa och miljön.

- *Du ska göra en förteckning över kemiska produkter som kan innebära en risk för människors hälsa eller miljön.*
Förteckningen ska visa de kemiska produkter som används och som kan innebära en risk från hälso- eller miljösynpunkt. Förteckningen ska innehålla: produktens namn, användningsområde, förbrukad mängd/år samt information om hur skadlig produkten är för människa och miljö (t.ex. produktens klassificering ur hälso- och miljöfarlighetssynpunkt).

Syftet med förteckningen är att ge verksamhetsutövaren ett underlag för att bedöma risker och möjligheter att ersätta farliga kemikalier med mindre farliga. Exempel på produkter som bör finnas med i en förteckning kan vara hårfärgningsmedel, fixering till hårfärgningsmedel, permanentvätska, fixering till permanentvätska samt desinfektionsmedel. Städskemikalier av hushållstyp behöver i regel inte vara med.

Nytablering eller utbyggnad av lokal

I god tid innan en ny lokal tas i bruk ska en skriftlig anmälan göras till tillsynsmyndigheten. Om verksamheten ändras, t.ex. om du kompletterar med en ny form av hygienisk behandling som inte har utförts tidigare, behövs också en anmälan.

Kontakta miljö- och hälsoskyddskontoret om du planerar att starta en verksamhet eller ändra din befintliga verksamhet, så får du veta om en anmälan behöver göras och vilka uppgifter som i så fall bör finnas med.

Syftet med anmälningsplikten är att tillsynsmyndigheten på ett tidigt stadium ska få kännedom om en planerad förändring och vid behov kunna granska lokalens utformning och den verksamhet som senare kommer att bedrivas.

Den som startar sin verksamhet utan att ha gjort anmälan måste betala en miljöskattionsavgift, oavsett om överträdelsen har gjorts med uppsåt eller av oaktsamhet. Avgiften anges i förordning (1998:950) om miljöskattionsavgifter och är för närvarande 5 000 kronor för lokaler där allmänheten erbjuds hygienisk behandling. Det kan också vara en åtalbar lagöverträdelse.

Tillsynsmyndigheten har rätt att ta ut en avgift för att hantera din anmälan och för att utföra tillsyn av verksamheten. Hur stor avgiften är framgår av kommunens taxa om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken, vilken kommunfullmäktige har fastställt.

Råd om lokalens utformning, hälsorisker samt speciella åtgärder för olika verksamheter finns i Socialstyrelsens allmänna råd (1995:3) om yrkesmässig hygienisk behandling.

Kosmetiska och hygieniska produkter

Regler för kosmetiska och hygieniska produkter (KoH-produkter) finns i miljöbalkens förordning (1993:1283) om hygieniska och kosmetiska produkter samt i Läkemedelsverkets föreskrifter. Bra information om regler och produktinformation finns i KTF:s broschyr "Vägledning om frisörprodukter", vilken bifogas. Utöver detta material vill vi uppmärksamma dig på följande:

Tillverkaren och importören är ytterst ansvariga för att frisörprodukterna inte skadar användaren, men även den som säljer eller yrkesmässigt använder produkterna är skyldig att kontrollera att de är rätt märkta och inte innehåller otillåtna ämnen. Vissa ämnen som finns i KoH-produkter kan innebära hälsorisker, varför det finns speciella restriktioner för hur dessa ämnen får användas. Andra ämnen är helt förbjudna och får inte ingå i KoH-produkter. Mer information om detta finns på Läkemedelsverkets hemsida www.mpa.se.

Den som tillverkar (vid tillverkning i Sverige) eller importerar en kosmetisk eller hygienisk produkt är skyldig att registrera produkten hos Läkemedelsverket. Det innebär att om en frisersalong själv importerar produkter, måste dessa alltså registreras hos Läkemedelsverket.

Nickeldirektivet

Nickel kan orsaka allergier, varför användning av nickel i vissa produkter har förbjudits. Skärpta svenska regler finns fr o m 1 januari 2000. Reglerna gäller varor som är avsedda att komma i direkt och långvarig kontakt med huden, t. ex. örhängen och ringar. Reglerna begränsar hur mycket nickel som får avges från föremålen. Gränsen är 0,5 mikrogram/cm² och vecka. Föremålet ska klara gränsvärdet under minst två års normal användning. En ytbeläggning av föremålet kan skydda mot allergi, men kan med tiden repas och slitas ner.

Det finns särskilda regler för stift, ringar mm som används under läkningstiden efter håltagning. De får innehålla högst 0,05% nickel. Om de innehåller nickel måste de vara homogena, dvs. bestå av ett och samma material. De får alltså inte ha en ytbeläggning av annat material. Mer information finns i Socialstyrelsens meddelandeblad nr 30/99.

Ytterligare information

Läkemedelsverket	www.mpa.se
Socialstyrelsen	www.sos.se
Lagstiftning	www.notisum.se
Svenskt näringsliv	www.svensktnaringsliv.se

Ingår i Länsstyrelsen rapportserie, nr 2004:24
ISSN 0284-8813

Har Du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta Miljöenheten
721 86 Västerås, tel: 021-19 50 00, fax: 021- 12 51 60, e-post: lansstyrelsen@u.lst.se